

Spoštovani!

Znanstveno raziskovanje je bilo od nekdaj pomemben del intelektualne aktivnosti človeka. V zadnjih desetletjih pa je dobilo znanje ključno vlogo na poti v družbo na osnovi znanja, torej je postalo znanje osnovna komponenta ekonomskega razvoja. Tega dejstva se razvite države še kako zavedajo, druge, med njimi tudi naša, pa skušajo to dejstvo dojemati.

Pomena znanja smo se na Institutu od nekdaj zavedali, saj smo bili ves čas odprti v svet in zaznali vse spremembe, ki so se dogajale na tem področju. Zato tudi ni bila slučajna ideja o ustanovitvi Mednarodne podiplomske šole Jožefa Stefana, saj smo nekako čutili, da v tem prostoru na tem področju nekaj manjka. Nedvomno nam je bila pri tej zamisli v oporo tudi Finska, ki je udeležila to zamisel že pred več kot desetimi leti in v kateri deluje sedaj 114 podiplomskih šol. Naša šola je bila ustanovljena 5. 12. 2003 ter je pričela z vpisom jeseni leta 2004, ko smo vpisali prvih 62 podiplomcev, predvsem naravoslovnih in tehničnih profilov, pa tudi nekaterih drugih, med njimi so bili mnogi zaposleni tudi v gospodarstvu. Ustanovitev podiplomske šole ni bila preprosta stvar in prvim ustanoviteljem, ki so trdno podprli to zamisel, nekaj novega v slovenskem prostoru, gre zahvala, da smo jo tudi uresničili. Ob tem moram z vsem spoštovanjem omeniti prve soustanovitelje Gorenje, Kolektor, Salonit, Slovensko zavarovalno združenje, in seveda, Institut »Jožef Stefan«. Kmalu so se nam pridružili tudi drugi, med njimi TRIMO, Termoelektrarna Šoštanj, Premogovnik Velenje in drugi, sedaj skupno 20. Da je bila to prava zamisel, je pokazal tudi velik interes za vpis že v prvih letih obstoja te šole, saj se je do sedaj vpisalo okoli 200 podiplomcev, 9 jih je že doktoriralo in prav tako 9 magistriralo.

V naslovu ima ta šola besedo »mednarodna«. To pomeni, da ima v svojem mentorskem in predavateljskem potencialu uveljavljene raziskovalce iz tujine, tudi nobelovca, in to ne samo iz Evrope. Dejavnost šole poteka tako v slovenskem kot v angleškem jeziku, saj imamo tudi precej podiplomcev iz tujine. Ob ustanovitvi te šole smo zapisali, da je naše poslanstvo »neposredno povezovanje raziskovanja in razvoja za ustvarjanje znanja in spodbujanja inovativnosti«. In prav je tako.

Da pa se je vse to lahko zgodilo, seveda ne moremo mimo Instituta »Jožef Stefan«, ki ima na dodiplomskem in podiplomskem izobraževanju že več kot 50-letno tradicijo. V tem času je opravilo raziskave za dosego magisterijev in doktoratov preko 1600 raziskovalcev, katerih večina je odšla potem drugam. Institut je vedno pridobival finančna sredstva na trgu, torej na razpisih, v konkurenci z drugimi, bodisi iz državnih virov, gospodarstva ali iz tujine, tudi z uspešnim pridobivanjem sredstev EU iz okvirnih programov (FWP). Ta sredstva je med drugim vlagal tudi v najsodobnejšo opremo, ki zagotavlja osvajanje novih, modernih odličnih znanj in spoznanj, tako v znanosti kot tudi njihovo uporabo za učinkovito gospodarstvo. Tudi nismo nikoli čakali na dodelitev štipendij, pač pa smo jih nekaterim tudi sami podeljevali, seveda, kolikor so nam to sredstva omogočala. Danes bolj malo!

V zadnjih nekaj letih pa je naša raziskovalna dejavnost soočena z vedno več problemi, saj so že javna sredstva, namenjena za to dejavnost, krepko zmanjšana in so dosegla kritično točko, ko nacionalni viri ne zadostujejo več za normalno delovanje, kar je sicer nekaj povsem normalnega v razvitih državah EU. Dosedanja politika na tem področju nas je pripeljala že prav na dno držav članic EU 27. To nedvomno dokazuje naša neuspešnost pri kandidiranju podoktorskih projektov ter projektov odličnosti, ki jih je razpisal Evropski raziskovalni svet (ERC), ko nismo dobili nobenega projekta. O tem neuspehu sploh nismo poročali. Deležni smo tudi nemalokrat omalovaževanja pomena osnovnih raziskav »od katerih gospodarstvo

nima dosti«, kot se je izrazil sedaj že nekdanji minister prejšnje vlade. Tudi se govori, da nimamo v Sloveniji patentov. Patente utemeljujejo ravno publikacije, ki izhajajo iz odličnih raziskav, ki so nekaj odkrile, to pa se da patentirati. Po podatkih Ameriškega komiteja za ekonomski razvoj – CED kar okoli 73% odličnih publikacij utemeljuje patente. In če smo pri odličnosti pri dnu, tudi patentov ni. Zato bodo na tem področju potrebne takojšnje temeljite spremembe, z novimi pristopi!

Veliko se govori o Finski pri nas, ki naj bi nam bila za zgled. Ravno Finsko so pred manj kot 15 leti pestili hudi gospodarski problemi, pa se je kljub temu zgodila NOKIA. Nokia se zaveda, da je za postavitev družbe znanja potrebno podpirati znanost. Tudi tako znanost, od katere podjetja nimajo neposredne aplikativne koristi. In že smo pri Gorenju. Tega se je tudi Gorenje že zgodaj zavedalo, še pred Nokio, in pod vodstvom direktorja gospoda Ivana Atelška ugotovilo, da je za nadaljnji razvoj podjetja potrebno povezovanje z raziskovalci doma in v tujini. Tako je bilo še v »Atelškovi dobi«, če se smem tako izraziti, vzpostavljeno sodelovanje, katerega začetki segajo desetletja nazaj. Brez tega sodelovanja in vzajemnega razumevanja marsičesa danes ne bi bilo, tako v Gorenju, kot tudi na Institutu. Rezultat tega so bili in so vrhunski kadri ter razvoj novih tehnologij, novih sodobnih proizvodov in še bi lahko našteval. Vsega tega se je zavedal tudi sedanji direktor mag. Franjo Bobinac, ki je krepko podprl tako ustanavljanje kot tudi delovanje Mednarodne podiplomske šole, ter nam stal in stoji ob strani ob vseh novih snovanjih. Vse to pa z namenom razvoja odličnih raziskovalcev, ki so sposobni speljati učinkovit prenos raziskovalnih dosežkov v razvoj sodobnih tehnologij, najodobnejših proizvodov s čim višjo dodano vrednostjo, in storitev.

S tem sta oba direktorja, gospod Ivan Atelšek in mag. Franjo Bobinac, s svojimi sodelavci pokazala in dokazala, da mora industrija vedeti, katere produkte želijo razvijati, raziskovalci pa morajo imeti odlična znanja, ki pomagajo podjetju pri njegovem razvoju. Tako se znanje prenaša v glavah, kot je dejal svetovalec predsednika Fraunhoferjevih Institutov, dr. Dirk-Meints Polter, na posvetovanju 23. oktobra 2008 na Institutu »Jožef Stefan«. Podobnega mnenja je bil tudi prof. Erkki K. M. Leppävuori, direktor največjega finskega raziskovalnega centra VTT. Iz tedanje razprave je bilo jasno, da morajo biti raziskovalci za delo v podjetjih motivirani, da so nekateri rojeni za menedžerje, drugi pa so po duši raziskovalci. Vsakršna prisila bi bila škodljiva. Tega se pri nas žal nekateri ne zavedajo in samo dokazujejo, da ne poznajo osnovnih problemov na tem področju. Tuji zgledi jih ne zanimajo, ali jih ne razumejo. Vedno znova iščejo neko »slovensko pot«, namesto, da bi hodili po že znani poti s končnim ciljem, to pa je – družba znanja na osnovi uspešne ekonomije.

Zato nam je uspešno delovanje modernih podjetij razvitih držav lahko dober zgled. Žal pa je takih zgledov, vsaj za sedaj, pri nas še premalo. Nedvomno pa je to Gorenje, zato obema nagrajencema iskrena hvala.

In zakaj je Valvasorjeva medalja?

Janez Vajkard Valvasor je bil vsestransko izobražen raziskovalec, ki se je zgodaj, pred več kot 300 leti, zavedal pomena znanja. Zato je bil tudi kot edini Slovenec do sedaj izvoljen v svetovno priznano Britansko akademijo znanosti – Royal Society. Njegovo ime je počastilo že tudi Slovensko muzejsko društvo, ki od leta 1971 dalje podeljuje Valvasorjeve nagrade in priznanja za dosežke na področju slovenskega muzealstva. Valvasorjeva medalja pa pomeni še en dragulj k priznanju tako ugledne osebnosti kot je bil Janez Vajkard Valvasor, podeljujemo pa medaljo prav tako tistim, ki so vredni tega priznanja. To pot prvič!

Ljubljana, 27. 11. 2008

Prof. dr. Vito Turk